ДЗЕЯЧАС

літаратурны агляд № 4/2000 (4) Лявона Вашка

Цвёрдыя сны камянёў тояць пакрыёмую бездань сусветнае драмы. У халодную глыбіню граніту ціха і наканавана вядуць усіх нас пачуцці, якія раптам ажыўляюць крамянкі сэнс быту і ўвідавочваюць балючую сапраўднасць тайнічага часавання. Тут, у чэраве глыбаў, уся мёртвая ўкаменаванасць дыхае бязмежжам і трагедыяй жыцця. Тут, на ўскраі заімшэлых валуноў, зачынаецца таемства дзеі.

Раптам падымаецца запавеса, і неўтаймаваныя пачуцці адкрываюць чуллівы космас камянёў...

Ну што, Светаслаў, дап'еш канняк, і разайдзёмся, как у моры караблі?.. Ілі што лі?..

Акторскі дуэт
Алены Рахмангулавай і Алеся Пашкевіча
ў часе спектаклю "Сэкс па перапісцы" выклікае гром смеху.
Але ў камедыі жарсці пакрыёма сneліцца трагедыя шчырае душы...

КАМЕДЫЯ ЖАРСЦІ І...

Музыка жывое філасофіі

нараджаецца на сцэне МАДТ у часе спектаклю "Сэкс па перапісцы"

Кілбаса – адзінае, што трывала аб'ядноўвае гяроў Алены Рахмангулавай і Алеся Пашкевіча. Калі талерка пусцее, гэтае робіцца канчаткова відавочным...

Дзяцінства – мінулае ці сучаснасць?.. Перажытае ці жывое?.. Забава дарослых людзей ці прытулак адзінокіх душаў?.. Вобразы сваех гяроў Ірына Камышава і Алесь Пашкевіч напоўнілі чысцінёю, светлым наівам і шчырасцю.

У свой трэці таатральны сязон маладэчняцкая пастаноўка "Сэксу па перапісцы" ўваходзіць па-ранейшаму як хіт. Спяктакаль змушае гледачоў на шчырае хваляванне. Ён уражвае праўднасцю пачуццяў і выклікае ў гледачоў глыбокае суперажыванне з гяроямі жывое сцэны. Паглядзець "Сэкс па перапісцы" людзі прыходзяць у таатар па некалькі разоў.Звычайны шэры побыт, які акаляе гяроў п'есы, негадана ажывае, і пацешная гісторыя адзінокага няўдаліцы-халасцяка цягам сцэнадзеі трансфармуецца ў шчырую споведзь мудрае чалавечае душы.Бліскуча зграныя ролі акторкамі Ірынай Камышавай, Аміліяй Ларыёнавай і Аленай Рахмангулавай ствараюць тую асноведзь, на якой раскрываецца ўнутраны вобраз цантральнага персанажу – Святаслава Мазаля.

Маладэчняцкі "Сэкс па перапісцы" – гэта глабальная трансфармацыя жывых мастацкіх вобразаў; праз усей спяктакаль адбываецца імклівы рух кампазіцыйных формаў, якія якасна пераўтвараюць пачатковую знешнюю прадвызначанасць сюжэту: шэрая занудзелая бытавуха пераваўсабляецца ва ўзнёслую ідэю кахання і любові, нехлямяжасць галоўнага персанажу – у высокую чалавечую годнасць, а смех гледача – у шчырую роспач; цягам усеахопнага вобразапераўвасаблення адбываецца і жанравая трансфармацыя: з гратэскавае камедыі "Сэкс па перапісцы" пераўтвараецца ў шчымлівую меладраму, а з яе – у класічную трагедыю. Гэткая паўсюдная скразная дынаміка жывіць спяктакаль і нараджае ў маладэчняцкай зале хвалёўнае і невыказнае таемства душаў – музыку жывое філасофіі.

■ У п'есе "Сэкс па перапісцы" Лявон Вашко прынцыпова паставіў задачу псіхічна разняволіць дзею. Псіхічная свабода ўласнае асобы – адзіны прыгон, якому падпарадкаваныя персанажы п'есы.

◆ Пачуццёвая самаволя персанажаў паспрыяла адмысловай кампазіцыі твору; "Сэкс па перапісцы" тоіць у сабе непрадказальнае развіццё сюжэту, і гэтае абумоўлівае нечаканую перамену псіхічных рафлексіяў гледача ў фінале п'есы.

■ Наўмысны псіхічны ўплыў на суперажывальніка п'есападзсі дазваляе маніпуляваць пачуццямі і праз несудзержны смех абуджаць бязмежную роспач.

"...цікава дасягнуць у гэтай п'есе, у канцоўцы найбольшага змяшэння душэўных настрояў суперажывальніка, "згатаваць" пэўны "кактэйль" пачуццяў, "смехаплач-плачасмех", дасягнуць таго, каб псіхічная прырода саўдзельніка п'есападзеі цалкам, выяўна, супрацьрозумна заўладарыла над свядомасцю, каб ён смяяўся і плакаў адначасова..."

ТРАГЕДЫЯ СМЕХУ

Ідэя паставіць "Сэкс па перапісцы" на маладэчняцкай сцэне захапіла мастацкага кіраўніка таатру, заслужанага дзеяча культуры Распублікі Беларусь Мікалая Мацкевіча адразу ж пасля першага знаёмства з тэкстам. У ражасуры Мікалаю Мацкевічу ўдалося здзейсніць галоўную задуму драматурга: разняволіць душу гледача, абудзіць у ім неўтаймоўны псіхізм, прымусіць перажываць бязрозумна, насуперак свядомасным памкненням. Гэткая задума вымагала аксперыменту: трэба было наўмысна парушыць межы асобнага жанру і паяднаць у адным розныя сутнаснапроцілеглыя жанравыя асновы. Камедыя, такім чынам, зрабілася псіхічнай умоваю трагедыі: моцны смех у часе першае дзеі пры канцы спяктаклю паўстаў як падстава адваротнага – скрухі. У пастаноўцы дзейнічае прынцыпківача, калі той, гайдануўшыся, мусіць паўтарыць амплітуду ў процілеглым накірунку; спрацоўвае пэўная псіхалагічная "пастка", якая з кожным выбухам смеху набліжае суперажывальніка да немінучага глыбокага вычування роспачы, і – урэшце тое, што яшчэ хвіліну таму назад было смешным, уражвае сваймі жальбою і безвыходнасцю. Раптоўнае адчуванне двух процілеглых псіхічных акраяў душы, спасабляе гледачоў на ўведанне свае собскае душэўнае глыбіні, на раскрыццё пакрыёмых абсягаў, якія схаваныя па-за абыклымі на першы погляд прадметамі і зьявамі.

ЧУЛЛІВЫЯ АПРАТКІ

Касцюмы, зробленыя мастачкаю Таццянай Дзямідавай знарок для спяктаклю "Сэкс па перапісцы", – жывыя вобразы, якія разам з іншымі выяўленчымі сродкамі ствараюць пачуццёвую асноведзь спяктаклю: рысы характараў і чалавечыя лёсы, зямное і ўзвышанае, камічнае і трагічнае чулліва знітаваліся ў строях персанажаў.

ВЫМОЎНЫЯ РУХІ

Жорсткае танго, цнатлівы дзявочы канкан, імклівы кардыбалет старой бабулькі, разьюшаны мужчынскі гапак і проста звычайныя казліныя скокі – жывамоўная харыяграфія "Сэксу па перапісцы". Там, дзе скончаюццазамаўкаюць галасы гяроў, жывая мова працягвае гучаць праз усхваляваныя рухі нямоўкных у свае немаце постацяў, – праца балетмайстра Анатоля Кудраўцава адкрывае хвалёўную філасофію шчырага чалавечага пачуцця.

ГАЛОЎНУЮ РОЛЮ Ў СПЯКТАКЛІ ВЫКАНАЎ АЛЕСЬ ПАШКЕВІЧ

Алесь Пашкевіч стварыў на сцэне яскравы і ўражлівы вобраз, напоўнены ўнутранай, душэўнай дынамікаю. Ягоная бліскучая гульня – то наўмыснае абвяржэнне першапачатковага старыятыпу; у першай дзеі "Сэксу па перапісцы" гярой Алеся Пашкевіча паўстае цалкам як нехлямяжы, камічны персанаж; аднак гэткі тыпаж далей мэтанакіравана бурыцца, і па-за маскаю няздары і недарэкі нараджаецца драматычны вобраз адухоўленага, чулага чалавека. Праз беспадобныя тыпалагічныя пераўтварэнні гульня Алеся Пашкевіча выяўляе таемную псіхафіласофію: актор, пасееўшы несудзержную весялосць у зале, раптам агаляе маску смеху і раскрывае перад гледачом жудаснае, пачварнае дно камедыі.

Увадначассі смехам ды скрухаю прасякнутыя і задуменне галоўнага гяроя з нагоды знаёмства праз газетную аб'яву і ягоны гарачысты халасцяцкі танец.

ДРАМА ПАЧУЦЦЯ

ПРЫСТУПКІ Ў ЖЫВУЮ КАЗКУ КОСМАСУ

Класічная для мыльных вопераў лесвіца нечакана набыла глыбокі змест у спяктаклі "Сэкс па перапісцы". Статычным прыступкам-дакарацыі, на якіх раз-пораз зьяўляюцца персанажы, нададзены ажыўчы сэнс. Цягам спяктаклю адбываецца трансфармацыя сцэнаграфічнага вобразу: з побытава-заземленых сімвалаў – прывалак у краме, пакой у інтарнаце з акцантаваным акном, вакол якога праходзіць значная частка дзеі і ў якое неўзабаве пакутна выпадае галоўны гярой – прыступкі пераўтвараюцца ў лірычна-ўзвышаную сімволіку – менская плошча Якуба Коласа – і ў фінале спяктаклю паўстаюць як уражлівы апакаліпсіс Космасу. Дынаміка сцэнаграфічнага вобразу, створанага Яўгенам Волкавым, з незнарочыстых абыдзённых атаесамленняў прыводзіць гледача да немінучага шчырага перажывання свае душэўнае бездані.

НЯЎЛОЎНАЯ МУЗЫКА ДУШЫ

Кампазітар Алег Залётнеў праз музыку, напісаную знарок для "Сэксу па перапісцы", перадаў тую мудрую несказанасць, якая жывахвалюецца па-за словамі і падзеямі сцэны. Шчымлівыя пачуцці меладычных гукаў апаноўваюць гледача ад першых хвілінаў спяктаклю і пакідаюць па сабе глыбокае ўражанне. Музычны акцэнт падсвядома напаўняе прадчуваннем трагедыі самыя вясёлыя падзеі і самую камічную мялодыю, а раманс на верш Ірыны Хадарэнкі, які гучыць у фінале спяктаклю, без мяжы выяўляе пачуццёвую філасофію. Невытлумная і магутная магія музыкі, якая гучыць у спяктаклі, выслабаняе душу суперажывальніка з цянётаў свядомасных умоўнасцяў; то музыка, няўлоўная мялодыя якой заварожвае і вечніць душу жывымі адгуччамі.

жалоба

ПАМЁРЛА НІНА ЧАРНЕЙКА

Ніна Чарнейка была чароўным чалавекам. Яна чаравала навакольнікаў спакойнай музыкаю расхваляванага беларускага сэрца і сваім загадкавым хараством. Яна пісала цудоўныя вершы, напоўненыя жыццём і мудрасцю, і самотнай вераю ў шчаслівы лёс. Яна дарыла людзям дабрыню і спагаду, хоць самая больш як хто мела патрэбу ў дабрыні і спагадзе, бо хварэла на жудасную, невылечную хваробу. Ніна памёрла ў трыццацітрохгадовым веку, пакінуўшы па сабе зборнік шчыраўсхваляванае паэзіі "Грамнічная свечка", паатычныя рукапісы і светлую памяць. Ейная заўчасная смерць – несуцішны боль для сваякоў і сяброў. Пахавалі Ніну 28 ліпеня 2000 году ў Жодзіне. Правесці паэтку ў апошні шлях прыехалі Алесь Масарэнка і Лявон Вашко. У часе грамадзянскае паніхіды Алесь Масарэнка выступіў з развітальным словам. У наступным выпуску "Дзеячасу" будзе друкавацца матарыял пра лёс Ніны Чарнейкі.

У выпуску выкарыстаныя здымкі, якія зрабіў нябожчык Уладзімір Мяжэвіч аб часе маладэчнянскае прам'еры "Сэксу па перапісцы".

Савецкая, 138 Масты Беларусь 231600 ☎ (8-01515) 2-23-75
e-mail: liavon@yahoo.com http://liavon.virtualave.net

Літаратурны агляд "Дзеячас" выдадзены ў Мастох. Дабрачынна надрукаваны ў Гародні на абсталяванні грамадскага аб'яднання "Ратуша" пры падтрымцы Фонду "Аллянс Каўнтарпарт", Камісіі па Дамакратыі Амбасады ЗША на Беларусі і нацыянальнага Фонду на карысць дамакратыі (ЗША). Друкар Ігар Лысееў. Збор 299 асобнікаў. Самавыдавецтва. Распаўсюджваецца бясплатна.